

El saber de les bruixes

Narrativa

Herba d' enamorar

Teresa Moure
Traducció de Pere Comellas
La Campana. Barcelona, 2006

Eva Comas

Herba d' enamorar es pot llegir com un conjur amb el qual s'aconsegueix exaltar aquell saber ancestral, privat i intuïtiu que les dones han heretat generació rere generació i que a Occident sembla estar definitivament perdut, el saber de les bruixes. Hélène

Jans és l'encarnació d'aquest coneixement. Filla d'un apotecari de l'Amsterdam del segle XVII, minyona d'un llibreter i llevadora, Jans només apareix com un personatge secundari als llibres d'història de filosofia per haver concebut l'única filla del pensador René Descartes. Però el que en els manuals no deixa de ser una anècdota pot arribar a convertir-se en una fructífera llavor capaç de fer créixer un gran personatge literari.

La gallega Teresa Moure ha estat l'encarregada de posar la lent d'augment sobre aquest personatge en

principi intrascendent, capaç de posar en dubte el pare del racionalisme, l'autor del *Discurs del mètode*. L'amor entre una bruixa i un filòsof és l'eix d'aquesta obra, al voltant del qual apareixen altres personatges com ara la reina Cristina de Suècia i Einés Andrade, una estudiant de doctorat en filosofia nascuda al segle XX, que es prefigura com l'*alter ego* de l'autora. Però el que atrapa de la novel·la és la màgia d'Hélène, una màgia que no té res d'extraordinari, sinó que s'arrela en la quotidianitat.

Herba d' enamorar, obra guanyadora del premi Xe-

rais de novel·la i Premi de Crítica gallega, és un llibre que agradarà sobretot a les dones i a tots aquells qui estan interessats en fugir del coneixement pretesament oficial. En el fons, una bona bruixa sap que l'oficialitat no garanteix saber, sinó que més aviat l'amaga.

Les bruixes són defensores de la part fosca de l'ànima, perquè en el fons no són res més que parteres que coneixen les misèries de l'inici del cicle de la vida. Les bruixes estan més interessades en les persones que en les idees. Per aquest motiu, al segle XVII, el temps del triomf del racionalisme, molestaven encara més que durant l'Edat Mitjana, cosa que va provocar les grans cremes de bruixes a la foguera.

L'Hélène Jans que presenta Moure és una bruixa excepcional. Dona instruïda en lletres i ciències, es negarà a dur a terme el projecte d'elaborar una llengua universal, tal com li ha demanat Descartes. Preferirà continuar amb la seva feina de llevadora, ajudant a d'altres dones a donar vida i llegarà a la humanitat un modest herbolari amb receptes i consells, una mena de llinguatge universal que guarda el secret sobre com usar les plantes i la natura sense espantillar-la.

Joan Garí ha publicat el dietari 'Senyals de fum'. SP

De pensament construïnt-se

Assaig

Senyals de fum

Joan Garí
Edicions Tres i Quatre. València, 2006

Roger Costa-Pau

Fins fa cosa de quatre anys coneixíem Joan Garí (Borriana, 1965) com a articulista, com a crític literari, com a assagista i també com a poeta, amb dos llibres de nerviüda singularitat —*Poema d'amor en dos temps* i *Física dels límits*— publicats el 2000 i el 2001. La seva obra ha crescut d'aleshores ençà, i no pas precisament amb la timidesa d'unes provatures ni tampoc amb la mera intenció de voler tastar circumstancialment nous registres i nous gèneres. Ben al contrari: amb la publicació de *Les hores fecundes*, Garí ensenyava unes aptituds més que aplaudibles en el territori de la prosa personal: va ser, en efecte, un primer contacte substancial amb el dietarisme, i ben cert que l'aparició, ara, d'aquest *Senyals de fum* n'és la constatació evident.

Aquestes disposicions de rigor d'efectes múltiples i d'enteresa literària —aquest ordre de qualitat que situen el nostre autor, sense reserves, en la traça portentosa d'un Enric Sòria, d'un Josep Pons, d'un Ponç Pons, d'un Àlex Susanna, d'un Josep Ballester i d'un Ramon Guillell, posem per cas; i dels mestres més preuats: Fuster, Vergés, Manent, Pla i Gaziol, entre d'altres— es fan igualment extensibles en la incursió, prou recent, en l'àmbit de la ficció, amb la seva fins ara única novel·la, *On dormen les es-*

trelles, apareguda el 2005 i a propòsit de la qual amb tot l'encert algú va parlar del seu autor com un escriptor total, un escriptor capaç d'explicar un món des de la delicadesa d'un detall.

A *Senyals de fum* s'hi veuen transportades —i força més excel·lides— com a mínim cinc de les particularitats remarcables que emanaven a *Les hores fecundes*: la intel·ligència, l'equilibri, l'agudesia, l'autenticitat i la força suggestiva. "El volum que ací es presenta —queda escrit en el pròleg— consisteix en l'elaboració d'un dietari sistemàtic de l'any 2002. El seu autor hi ha pretès dur a terme un exercici de conversió de la vida diària en literatura". I això és possible gràcies al convenciment per part de Garí que "en cada un dels dies d'una vida hi pot haver, bategant, com a mínim una idea literària".

Aquest n'és el repte i n'és també una de les claus importants de lectura: la prosa s'hi desplega a ritme d'un pensament en moviment, d'un pensament en construcció. De manera que s'hi fa abundosa la controvèrsia i, encara més, la interrogació reflexiva en tot, en detriment de les velles inèrcies d'estatisme que sempre reporten la demagògia i el pensament unidireccional. També aquesta convicció pot explicar la forta voluntat de cohesió que busca tothora el subjecte com a individu pensant: vida i escriptura, paisatge interior i paisatge exterior, música i paraula, art i literatura, cinema i realitat, poesia i suggestió són alguns dels binomis que hi transiten en plena concatenació. De lluny i de prop, uns senyals de fum ens n'alerten.

Teresa Moure és una novel·lista gallega i feminista. M. ÀNGELS TORRES

Murs d'impotència

Narrativa

Educar a los topos

Guillermo Fadanelli
Anagrama. Barcelona, 2006

Xulio Ricardo Trigo

Ja teníem notícies de la narrativa de Guillermo Fadanelli. Els contes gairebé perfectes de *Compraré un rifle* i la petita obra mestra que és *La otra cara de Rock Hudson* havien vist la llum a Anagrama poc temps enrere. Però aquest mexicà de rostre feroç i maneres amables sembla disposat a bastir nous ponts entre les literatures mexicana i espanyola.

De tot plegat en sortirà guanyant el lector. La creativitat dels autors mexicans no té aturador a l'hora de penetrar la seva societat, construïda sobre els límits d'allò que es pot considerar humà. Fadanelli es pot inscriure molt bé en la línia d'autors com Guiller-

mo Arriaga i films com *Y tu mamá también*, aventures extremes en un país en què són l'única opció possible. Ho fa amb tendresa, però, com aquell carnisser que té sobre la taula un tros informe de carn morta i, en arribar a casa, ens sorprèn amb uns talls finíssims, gairebé transparents, desproveïts de greix, com una catifa capaç d'adaptar-se a la forma i blancor del plat.

No s'ha posat fàcil el camí, aquesta vegada. Després del monument de literatura sobre acadèmies militars *La ciudad y los perros*, de Vargas Llosa, qualsevol altre llibre sobre el tema sembla fora de lloc. Però Fadanelli sap escriure en paral·lel aquesta història d'un cadet que acaba a l'acadèmia militar per voluntat paterna, dotar-la d'aquells elements necessaris a una bona novel·la. *Educar a los topos* és una crítica a la societat mexicana, violenta i canalla, però

El narrador mexicà Guillermo Fadanelli. CRISTINA CALDERER

també al lloc en què tot comença, la família com a primer estadi d'una violència que impedeix a molts dels seus membres un desenvolupament lògic dels primers anys de vida, i creat una joventut marcada per rituals primitius, com ara la pràctica del poder i els seus efectes sobre els cadets d'aquest món.

Educar a los topos pot haver estat tallada amb

un ganivet per a la carn, amb la seva prosa afilada, precisa i, també, violenta, però l'efectivitat de Guillermo Fadanelli, la claredat del missatge i el rapte de passió lectora que ens provoca, assoleixen un efecte ben contrari. Alguna cosa així com la pau en la tristesa i, ens resistim a dir-ho, en la impotència transformadora de l'ésser humà contemporani.